

David H. Rosenthal

Visat núm. 6
(octubre 2008)

per Eva Caro

David H. Rosenthal (1945-1992), poeta, assagista i traductor nord-americà, arribà a Barcelona als anys setanta i descobrí que als Països Catalans hi havia una de les grans literatures europees. Com a catalanòfil, realitzà una tasca incansable de traducció de grans escriptors catalans, entre els quals, Foix, Rodoreda, Perucho, Ferrater o Andrés Estellés. Però, sens dubte, el més rellevant és la seva primera versió a l'anglès de la novel·la de cavalleries *Tirant lo Blanc*, que ha estat celebrada com la seva traducció mestra.

David H. Rosenthal estudià literatura comparada a la City University of New York, on va obtenir el doctorat amb la seva tesi sobre traduccions anotades de poesies catalanes modernes. Més endavant, feu palès el seu desig de promoure i fer conèixer la cultura i llengua catalanes al món anglòfon, mentre exercia de professor a la New York University, a la Fordhan University, i a d'altres universitats. Tot i així, el gran reconeixement obtingut per Rosenthal, i pel que és recordat, és la seva faceta de traductor. Rosenthal va passar llargues temporades a Barcelona, on conegué Maria-Mercè Marçal, Joan Rendé, Francesc Parcerisas, Montserrat Roig, Jordi Carbonell i molts altres creadors i intel·lectuals que l'ajudaren a aprofundir en la cultura catalana. Sis anys després d'haver aterrat per primer cop a Barcelona, traduí el seu primer volum del català a l'anglès: *Antologies*, una recopilació de poemes d'Espriu, Maragall, Marçal, Foix... El seguiren *La plaça del Diamant*, *Incerta glòria*, *Solitud*, *El carrer de les Camèlies* i *Les històries naturals*, entre d'altres.

Rosenthal sentí que podia ser feina seva traduir tota aquella riquesa literària encara desconeguda per a molts lectors de fora de Catalunya. Després de traduir dues antologies de poesia catalana, *La plaça del Diamant* i *La meva Cristina i altres contes*, s'interessà per la traducció del *Tirant*. Anteriorment ja havia traduït alguns textos antics, per això va començar a decantar-se pel *Tirant*, atès que és una de les obres mestres en prosa que marca el final de l'edat mitjana i el començament del renaixement europeu. Rosenthal afirmava que el *Tirant* forma part d'una categoria excepcional de llibres, entre els quals es troben, els *Contes de Canterbury* de Chaucer, el *Quixot* de Cervantes o el *Decameró* de Boccaccio, llibres reconeguts i consagrats. Segons ell, el *Tirant* no és solament una novel·la de cavalleries amb els característics elements d'una novel·la de gènere, sinó que també és una novel·la amb elements moderns: ironia, realisme, guerra, sexe, manipulació, profunditat psicològica en la presentació dels personatges, i que fins i tot conté el suspens típic dels *best-sellers* d'avui en dia, amb diverses trames que mantenen la tensió fins al final. Tots aquests factors, definien el *Tirant* com una novel·la de gran importància, no sols dins el marc de la literatura catalana, sinó també com una peça important en la literatura d'Europa, cosa que es desconeixia als Estats Units, segons afirmà el traductor.

En una entrevista, li van preguntar, què havia representat per a ell haver traduït aquesta obra, i ell respongué que esperava que el fet de traduir el *Tirant* a l'anglès i acostar-lo al públic en general, servís perquè els lectors s'acostessin a d'altres novel·listes catalans moderns, com ara Joan Perucho, Joan Sales o Mercè Rodoreda. El resultat fou el d'una bona acollida i de grans elogis al seu país. A Catalunya, alguns crítics acusaren la traducció de Rosenthal de mutiladora i, fins i tot, manipuladora del clàssic original. Malauradament, Rosenthal afirmà que per obtenir una versió traduïda més entenedora decidí condensar la novel·la en capítols més curts i simplificar l'estil ostentós de l'original, amb la finalitat d'acostar-la a un públic més general que no pas acadèmic. Tot i així, cap altra novel·la catalana no ha tingut mai un èxit semblant als Estats Units. I durant setmanes l'obra —que sorprenentment havia estat traduïda en cinc llibretes plenes de gargots en un pis minúscul a Barcelona, i que va ser publicada el 1984 gràcies a un amic del seu pare que tenia una petita editorial— esdevingué un autèntic *best-seller*.

A David H. Rosenthal se l'ha descrit com a home intel·ligent, divertit, apassionat, una mica excèntric i ple de curiositat, un home que creia en la poesia. El 1988 va rebre la Creu de Sant Jordi en reconeixement a la seva tasca envers la nostra cultura. Va morir d'un càncer de pàncrees, després d'haver acabat un recull de poemes seus, on la presència de la malaltia hi és present de manera molt colpidora (*El viatge*), i d'enllestir la seva obra pòstuma, l'assaig *Banderes al vent! La Barcelona de les utopies 1914-1936*, en què posa de manifest els seus coneixements sobre Catalunya i, especialment, dels profunds canvis socials que es van produir en els anys trenta. Va deixar inèdit un dietari escrit els anys setanta, l'època en què va venir per primera vegada a Barcelona.